

Jacob Bénissant les fils de Joseph (tableau de Jan Victors)

Jacob et Joseph

Le croisement des mains

A la fin de sa vie, le patriarche Jacob bénit les enfants de Joseph en plaçant la main droite sur la tête du plus jeune, Ephraïm.

Jacob reproduit ce que son propre père Isaac avait fait à son égard. C'est là un thème récurrent du livre de la Genèse, le cadet reçoit la bénédiction de Dieu (Abel) ou du père (Isaac, Jacob, Ephraïm). Ici, il n'y aura aucun conflit entre les deux frères.

בראשית פרק מח

(ח) וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה:

(ט) ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם:

(י) ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם:

(יא) ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך:

(יב) ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה:

(יג) ויקח יוסף את שניהם את אפרים משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אליו:

(יד) וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור:

(טו) ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה:

(טז) המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ:

(יז) וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה:

(יח) ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכר שים ימינך על ראשו:

(יט) וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים:

תולדות יצחק

וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו. יש להקשות כשראה יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים, קודם שיברכם היה ראוי שיתמוך יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים, ולמה הניחו לברך אותם כל ברכתו ואחר כך וירא יוסף. התשובה יוסף חשב, אבי רוצה לתת מעלה לשניהם, לאפרים שהוא הצעיר רוצה לתת לו מעלה בשימת הימין עליו, ולמנשה שהוא הגדול רוצה לתת מעלה בברכה, ולכן שתק, ואחר שראה יוסף שהשוה אותם בברכה ואמר המלאך הגואל אותי יברך את הנערים וגו', אמר ודאי אבי טעה, ואמר לא כן אבי כי זה הבכור שים ימינך על ראשו, וימאן ויאמר ידעתי בני ידעתי, אמר שתי ידיעות, ידעתי בשימת יד ימיני על ראש הצעיר, וידעתי מה שעשיתי בענין הברכה, ולזה אמר אני רוצה לעשות יותר מעלה לאפרים גם בברכה.

Genèse chapitre 48

8- Israël remarqua les enfants de Joseph et il dit : "Qui sont ceux-là ?»

9- Joseph répondit à son père : "Ce sont mes fils, que Dieu m'a donnés dans ce pays." Jacob reprit : "Approche-les de moi, je te prie, que je les bénisse."

10- Or, les yeux d'Israël, appesantis par la vieillesse, ne pouvaient plus bien voir. Il fit approcher de lui ces jeunes gens, leur donna des baisers, les pressa dans ses bras;

11- et Israël dit à Joseph : "Je ne comptais pas revoir ton visage et voici que Dieu m'a fait voir jusqu'à ta postérité".

12- Joseph les retira d'entre ses genoux et se prosterna devant lui jusqu'à terre.

13- Puis Joseph les prit tous deux, Éphraïm de la main droite, à gauche d'Israël et Manassé de la main gauche, à droite d'Israël; et il les fit avancer vers lui.

14- Israël étendit la main droite, l'imposa sur la tête d'Éphraïm, qui était le plus jeune et mit sa main gauche sur la tête de Manassé; il croisa ses mains, quoique Manassé fut l'aîné.

15- Il bénit Joseph, puis dit : "Que la Divinité dont mes pères, Abraham et Isaac, ont suivi les voies; que la Divinité qui a veillé sur moi depuis ma naissance jusqu'à ce jour;

16- que l'ange qui m'a délivré de tout mal, bénisse ces jeunes gens ! Puisse-t-il perpétuer mon nom et le nom de mes pères Abraham et Isaac ! Puisse-t-il multiplier à l'infini au milieu de la contrée."

17- Joseph remarqua que son père posait sa main droite sur la tête d'Éphraïm et cela lui déplut; il souleva la main de son père pour la faire passer de la tête d'Éphraïm sur la tête de Manassé

18- et il dit à son père : "Pas ainsi, mon père ! Puisque celui-ci est l'aîné, mets ta main droite sur sa tête."

19- Son père s'y refusa et dit : "Je le sais, mon fils, je le sais; lui aussi deviendra un peuple et lui aussi sera grand : mais son jeune frère sera plus grand que lui et sa postérité formera plusieurs nations."

Toldot Isaac (Rabbi Isaac fils de Rabbi Joseph Caro, XVème siècle)

Joseph remarqua que son père posait sa main droite sur la tête d'Éphraïm et cela lui déplut : lorsque Joseph vit que son père avait mis sa main droite sur la tête d'Ephraïm, il aurait dû saisir la main de son père pour le retirer de la tête d'Ephraïm ; et pourquoi l'a-t-il laissé bénir toute la bénédiction avant le verset "Joseph remarqua" ? Voici la réponse : Joseph pensa : "mon père veut honorer les deux ; à Ephraïm, qui est le plus jeune, il veut lui donner un honneur en apposant sa main droite, et à Manassé qui est l'aîné, il veut donner l'honneur de la bénédiction". C'est pourquoi il s'est tu. Mais lorsque après, Joseph s'est rendu qu'il les avait bénis de la même manière en disant "l'ange qui m'a sauvé depuis ma jeunesse etc.", Joseph s'est dit : certes, mon père s'est trompé. C'est pourquoi il dit : "Pas ainsi, mon père ! Puisque celui-ci est l'aîné, mets ta main droite sur sa tête." Mais Jacob répondit : "Je sais mon fils, je sais." Remarquons le double verbe "savoir", c'est-à-dire je sais que j'ai mis ma main droite sur le plus jeune, et je sais que j'ai béni le plus jeune. Par-là, je veux offrir un plus grand honneur à Ephraïm, même dans la bénédiction.